

RAHVAÜLIKOO L MAAL

VIRUMAA RAHVAÜLIKOO LI SELTSI VÄLJAANNE
1924

RAHWAÜLIKOOLOO MAAL

... juud peitub ka Eesti rahwa hinges. Eesti rahwas on hiljuti jõudnud oma ajaloo keemimasse ajajärki. Wabana ja iseseisena on ta nüüd ühewääriliseks teiste kultuuride seas. Kuid Eesti rahwa minewik ei ole temale võimaldanud kõlki oma walmuawaldusi elumiseks kasutamiseks arendada; ajaloolised tõrked tõtsid paremaid põldeid. Nüüd on need tõrked kõrwalduid. Meie paratamata wajuks on seda hoogsamini tööle asuda — rahwa waimlise ja kõlbilise tasapinna tõstmiseks. Aliaukski puhtteaduslike õppekawadega koolid — olgu need mis-sugust tüüpi tahes — ei jõuda eesmärgi saavutamist.

Alghariduse saavutamiseks tule lapsed rõhuwas enamusel maal asuwates algkoolides. Algkoolist walgub suurem osa kaswandikite koduste eskelduste juure, waid wähesed kesk- ja kõrgema astesse koolidesse. Nüüd on algkoolidest hulgast algkooli kaswandikkest wälja jätud, kelle arengumiseks on pöllumajapidamises ja kodumajapidamises suurem osa — kelle arengumise eest oleme kohustatud hoolitsema. Kõigepealt tule kooli õpetamist. Selliseks on waja lüha wastawaid õppe- aineti. Samasuguseks õppe- aineteks oleks rahwaülikooli maal.

Fr. K. Kreutzwaldi
nim. ENSV Riiklik
Raamatukogu

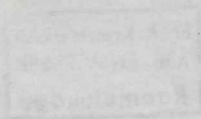
2-144.291

WIRUMAA RAHWAÜLIKOOLOO SELTSI WÄLJAANNE

1924

RAHWÄÜLIKOO MAAL

„Ühistrükikoda Rakweres“.

2-1111-2

WIRUMBA RAHWÄÜLIKOOI SEIISI WÄLJÄRNE

1934

Rahwaste hinges peitub ürgjõud, mis neid igawesti sunnib edasi püüdma täiuse poole. See ürgjõud peitub ka Eesti rahwa hinges. Eesti rahwas on hiljuti jõudnud oma ajaloo kaunimasse ajajärku. Wabana ja iseseiswana tegutseb ta nüüd ühewäärilisena teiste kultuurrahwaste peres. Kuid Eesti rahwa minewik ei ole temale wõimaldanud kõiki oma waimuawaldusi elunõuete kohaselt väljaarendada; ajaloolised tõkked kõitsid paremaid püüdeid. Nüüd on need tõkked kõrwaldud. Meie paratamata wajuaduseks on seda hoogsamini tööle asuda — rahwa waimlise ja kõlblise tasapinna tõstmiseks. Ainuüksi puhteadusliste õppekawadega koolid — olgu need misugust tüüpi tahes — ei wõimalda eesmärgi saawutamist.

Alghariduse saawad meie lapsed rõhuwas enamuses maal asuwates algkoolides. Algkoolist walgub suurem osa kaswandikke koduste askelduste juure, waid wähesed leiawad teed kesk- ja kõrgematesse koolidesse. Sellest suuremast hulgast algkooli kaswandikkest wõrsub meie rahwa kandwam osa — põllumajapidamisest elaw rahwas, kelle arenemise eest oleme kohustatud hoolitsema ka peale algkooli lõpetamist. Selleks on waja luua wastawaid õppeasutusi. Sarnaseks õppeasutuseks oleks rahwaülikool maal.

Meil Eestis ei ole weel rahwaülikoole, nagu neid on naaberriikides — Soomes, Daanis, Norras ja

Rootsis. Rahwaülikoolid on seal väga elulised õppe- ja kaswatusasutused. Näib, nagu oleneks kogu rahwa arenemise ja kõlbline aste neis maades nimetud õppeasutustest.

Rahwaülikoolide asutamine maale on meil lähema tulewiku ülesanne. Igasse maakonda tuleb vähemalt üks rahwaülikool luua.

Käesolewa raamatukese ülesanne on rahwaülikooli mõistet ja wajadust selgitada ja rahwaülikoolidele sõpru koguda. —

Mis on rahwaülikool.

Siin tuleb kohe öelda, et rahwaülikoolil ei ole midagi ühist teaduste ülikooliga. Ei nõuta rahwaülikooli astujailt peale hariliku kirjaoskamise mingisugust erietewalmistust ega tunnistust. Rahwaülikooli kursus, kui seda nii võiks nimetada, kestab ühe talve — wiis kuni kuus kuud. Rahwaülikoolis ei õpita eriteadust, vaid omandatakse elus tarwis-minewaid teadmisi; õpitakse arusaama ümbritsewat elu, waadeldakse elu häid ja halbu külgi; seatakse üles kõlblised juhtnöörid ja alused. Rahwaülikoolis õppijad pöörawad tagasi oma töö juure ja kasutawad saadud teadmisi oma igapäewastes askeldustes.

Kadunud haridusinstruktor Willup ütleb oma kirjutuses „Mis tähtsus on ülikoolil maal“ rahwaülikoolide kohta: „Hariduskongressidel ja hariduspäewadel on mitmel pool wiimasel ajal soowi awaldatud, et meil ellu kutsutaks mõned rahwaülikoolid maal. Sealjuures on aga rahwaülikooli iseloomu kohta arwamisi awaldatud, mis täiesti wildakud ja kuidagi selle tähtsa kaswatuslise õppeasutuse eesmärkidele ei wasta. Siin mõtlen ma muidugi rahwaülikooli, millele aluse pani 80 aasta eest Daani piiskop Grundtwig ja mis nüüd kõikides põhjamaades laiali lagunenud ja suure kultuurilise tähtsuse omandanud. Meil ollakse arwamisel ühelt poolt, et rahwaülikool on algkooli täiendusklass ja seesugusena tuleks tema meil teostada; teiselt poolt on wäiteid, et see kool on õieti põllumajandusline pikemaajaline kursus; kol-

mandad tõendavad, et rahwaülikool on moodiasi, on rikaste kool, õpetab peeneid kombeid, tantsu ja ja kergemeelset lõbu; neljandad teavad, et need koolid on pappidele meelepärast, et neis aina loetakse piiblit ja lauldakse waimulikke laule.

Kõik need wäited on ebaõiged ja ükski neist ei taba ligikaudugi selle kooli iseleomu.

Kui meie tahaksime rahwaülikooli asutada algkooli täiendusklassina, siis oleks küll parem, et see töö tegemata jääks. Saaksime hariliku täienduskooli Saksamaa „Fortbildungsschule“ tüübi järgi, mis ühelegi põhjamaade rahwaülikooli põhimõttele ei wasta. Rahwaülikool ei küsi oma kaswandikkudelt tunnistusi ega nõua eksame, ei anna ka neile mingisuguseid õigusi ja tunnistusi.

Igale inimesele, nii wanale kui noorele, on selle kooli ukсед lahti ning iga inimene õpib seal omamoodi ja käib oma teed hariduse omandamisel. Õppeained neis koolides ei ole mingil kombel algkooliga seotud. Ka ained ei ole koolile sunduslikud. Mingisugust ettekirjutust ei ole ega wõigi olla ainete suhtes. Walitakse wabalt, kaswandikkude arenemisele wastawalt ja nende ühiskondlisi elutingimusi arwesse wõttes. Harilikult jaotatakse õpilased rühmadesse niisuguste ainete õpetamisel, nagu matemaatika ja emakeel, aluseks wõttes sealjuures õpilaste teadmisi. Muud tähtsamad ained aga, nagu usu- ja moraaliõpetus, ajalugu, ühiskonnateadus, kirjandus, loodusteadus, terwisõpetus jne., kantakse ette neis piirides, nagu need ained praegusele inimkonnale teatawad; see tähendab: wõetakse läbi algja ülikooli kursused, plus kõige uuemad uurimised ja ülesleidused. Kõik tehakse nii populaarselt, et igasuguse ettewalmistusega kaswandik kergelt seda jälgida wõib; kõikidest teaduseharudest antakse ainult seda, mis inimene igapäewases elus möödapääsemata

wajab, kuid ikkagi nii, et side ei katke ja kuulaja peas kaos ei teki.

Rahwaülikooli tähtsamaks küljeks on kaswatus. See on kõige kaaluwam ala; temale järgnewad praktilised ained ja kolmandal kohal oleksid üldteaduslised ained.

Kaswatust peetakse silmas ka matemaatika tundidel, rääkimata muudest ainetest ja wabast ajast.

Palju saadakse kätte selle läbi, et rahwaülikooli kaswandikud terve kursuse aeg — kursus kestab harilikult 5 — 6 kuud, algades 1. nowembril ja lõppedes 1. mail — elawad kooliruumides, nii mees kui naiskodanikud. Seega on õpilased nii päewal kui ööl õpetajate walwe all. Kõik majapidamine sünnib ühiselt ja selles tegutsewad ainult kaswandikud — palgatud jõudu ei ole.

Põllumajanduse peale pannakse suurt rõhku, sest on ju kaswandikud kõik maainimesed, kuid kursuste iseloomu sellel õpetusel ei ole. Ka siin on esimesel plaanil kaswatus. Iseäraldusena tundub see, et iga õpilase kodune majapidamine wõetakse kõne alla ja õpetajad püüawad anda igale ühele just seda, mis kellegi majapidamine vajab.

Moodiasjaks ja rikaste kooliks ei saa rahwaülikooli kuidagi pidada. See on igapäewaseelu kool ja tema õpetust vajab nii rikas kui waene.

Põhjamaades õpib neis asutuses umbes 10 prots. kaswandikke, keda kogukond ülewal peab, tähendab nii waesed, kes õpperaha ja ülespidamise kulusid ei suuda kanda.

Kergemeelset lõbu ei ole need koolid kunagi pakkunud, mida juba sellest wõib järeldada, et tants, näituseks, rahwaülikoolides põhjamaail keelatud on. Niisuguseid noorhäräsids ja prellisids, kes talutöödele enam ei kõlbaks, ei saa see kool juba oma korralduse poolest kaswatada. Ennem wastuoksa: kes seni ehk põlgas mõnda tööd, see õpib sellest rahwaüli-

koolis lugupidama. Teatawasti ei ole neis koolides teenijaid, nii et kaswandikud järjekorras on sunnitud kõiki töid, ka kõige mustemaid, ise tegema.

On tõsi, et kaswatus neis koolides on rajatud kristlikule ilmawaatele, kuid kõrwale on jäetud kõik dogmad ja wälja heidetud igasugune wagatsemine.

Hommiku- ja õhtupalwed on nii korraldatud, et lauldakse ühiselt paar salmi hoolikalt wäljawalitud waimulikust laulust — harilikult niisugusest, mis kuidagi rahwaeluga seotud —, selle peale loeb juhataja mõned sõnad piiblist ja siis järgneb pooleminutiline absoluutne waikus. Seega on palwe läbi.

Suurt rõhku pannakse neis koolides rahwusliku tunde peale. Esiwanemad, rahwa kuulsamad mehed ja naised, rahwa kombed ja harjumused on suures lugupidamises.

Lauldakse ainult rahwalaule ja õpitakse hoolikalt rahwaluulet ja tema hingeelu.

Koolide seinu ehiwad suured pealkirjad, mis kõik teatud mõttes rahwuslikku waimu õhutawad“.

Sellessamas kirjutuses ütleb Willup: „on tarwis, et terve rahwas nende koolide wastu huwi tunneks ja need oma südamelasteks wõtaks“.

Rahwaülikool on naabrimaades maalelawa rahwa waimliseks keskkohaks. Endised õpilased ei unusta kunaski rahwaülikooli. Wähemalt kord aastas koguwad nad kokku, et ühise perena mäletada rahwaülikoolis kasulikult möödasaadetud aega.

Ka suwekuudel on rahwaülikoolis elu. Seal peetakse laulupidusid, aiatöö-, majapidamise- ja teisi kursuseid.

Muidugi ei ole tarwilik, et rahwaülikoolid Eestis kõigiti teiste rahwaste rahwaülikoolidele sarnaneksid. Meie rahwaülikool peab kujunema eriliselt meie olude ja nõuete kohaselt, aga põhimõte peab jääma samaks: rahwaülikool olgu elukool.

Rahwaülikooli ajalugu.

Rahwaülikooli aatele pani alguse daanlane Grundtwig, kes elas aastatel 1783—1872. Grundtwig oli kirikuõpetaja ja piiskop, ühtlasi aga ka tulise isamaalasena rahwalik ärataja, ajalookirjutaja ja luuletaja.

Kui inglased aastal 1807 Daani pealinna pommitasid ja Daani laewastiku kaasa wiisid, oli Grundtwig'i süda õieti kurb. Seltskonnas walitses loidus ja ükskõiksus, Grundtwig nägi, et Daani rahwa enamus ei mõistnud selleaegseid sündmuste tähendusi ja järeldusi. Seisukorra parandamiseks asus Grundtwig tööle temale omase idealismiga. Põhimõtteks oli: kus on elu, seal on wõitu. Ta ei lasknud ennast kõigutada rahwa hoolimatusest ja ükskõiksusest.

Grundtwig'il, rohkem kui kellegil teisel, oli selge, et rahwa saatus oleneb noorsoo kaswatusest. Kõigel, mis maailmas on tehtud suurt ja kaunist, on juured tegija nooruses. Walesti noorsugu kaswatades wõidakse surmata see kõige parem osa, mille järelduseks on eluaegne kidunemine ja unistus. Grundtwig püüdis inimestele arusaadawaks teha, et noorus on ajajärk elust, millel omad õigused ja nõuded.

Grundtwig tahtis, et aateline mõiste oleks arusaadaw kõigile. „Ei ole küllalt, kirjutab ta, et noormees, kes käib adra taga, kaewab kraawisid soomaal, teeb seda igapäewase leiwa tõttu, ega ole sellestki küllalt, et ta ehitab omale maja ja hoiab karja enese ja laste pärast. Ei — tema mõistes peab muudki olema. Tema peab sooja südamega mõistma ja tundma, et see on tema isamaa ja tulewase sugupõlwe isamaa, mida praegu künnab ja harib ja juurib“.

Igal inimesel on noores eas loomulik tarwe wabaneda mõneks ajaks kehalisest tööst, wõides seega korraldada oma sisemist maailma, saades aega

mõtlemiseks, nägemiseks, kuulumiseks. Noorusaja suurimad silmapilgud on waimustuse tuhinad. Nooruse waimustus on midagi, mida ei saa kustutada. See ei ole unistus, millest tuleks äratada.

Kes nooruses ei ole tundnud ohwimeelset waimustust, mis paneb põhjamaa pojagi were kohisevalt keema ja tütre põsed purpurliselt punama, ei see tea end noor olnud olewat. Ta on õppinud elu tundma ainult sadeste, hallide sügiseilmadena ega ole kunaski näinud elu hiilgawat kewade sära.

Paljud, wist suurem osa — ei saa aga õiget toitu noorusea waimlisele näljale. Et nõnda ei juhtuks, oli Grundtwig'i meelest waja asutada uus kool. Oli tarwis luua asutus, kus noorte inimeste elu saaks täidetud tõelise luulega, unistus ja igatsus, mis hõlpsasti waleteele asub, saaks juhitud kindla käega õigele radadele, kus need saawad kindla, hea ja kauni sihi. Oli tarwis luua elawa sõna kool, milles täiskaswanud noored inimesed, kes ainult lühemaks ajaks wõiwad wabaneda igapäewasest tööst, saaksid eluteele warustatud wäärtusliku kaasawaraga.

Kogemuste kaudu oli Grundtwig tulnud otsusele, et selles koolis ei wõi olla kindlaksmääratud õppekawa karmide küsimustega, waid õpetus peab olema elaw, silmaaringi laiendaw, elumõistet süwendaw. Grundtwig oli kirjutanud häid rahwapäraseid raamatuid, aga see ei aidanud. Rahwas ei lugenud neid raamatuid. Grundtwig otsustas tegutseda elawa sõnaga. Rida ajaloolisi loenguid said suurepäralise osawõtu osaliseks. Nüüd hakati ka raamatuid lugema. Elawa sõna suur mõju oli tõestatud. Seda tuli nooresoo kaswatamisel tarwitada.

Mitu aastat sai Grundtwig kõneleda ja kirjutada, enne kui uut kaswatusaadet hakati teostama. Esimest korda kõneles Grundtwig sellest a. 1831 ja alles peale rewolutsiooni, a. 1844, asutati esimene rahwaülikool. Esimesele järgnesid hiljem palju teisi.

552 Rahwaülikoolide arw on praegu Daanis seitsmekümne ümber. See arw tõendab, kui suurt poolehoidu on rahwaülikool väikese Daani rahwa poolt leidnud, sest rahwaülikoolide asutajaks ja ülewapidajaks on rahwas ise; riigilt saadakse ainult toetust ja seda alles siis, kui uuesti awatud ülikool juba kaks aastat on tegutsenud. Rahwas ise annab wabahtlikult rahwaülikoolidele wajatawad summad, sest ta teab, et „nagu wiljawäljad päikese paistet, nii wajab noor hing walgustust“. Daani talupojal on wiisiks ütelda: „Mina ei ole nii rikas, et oma lapsi rahwaülikooli mitte saata. See on minu lastele suur õnnetus, kui nad rahwaülikoolis ei saa käia“. Ka kõige waesemale wõimaldatakse rahwaülikoolis käimine abirahade abil.

Daani rahwaülikoolid äratasid loomulikult tähelepanu naabrinaades. Norralased teostasid Grundtwig'i uue kooli — elawa sõna kooli — esimestena. Teerajajaks oli kirjanik ja kooliõpetaja Ole Wig. Esimesed rahwaülikoolid Norras asutati ja peeti ülewäl üksikute isikute ettewõttel. Praegu tegutseb Norras umbes 25 rahwaülikooli. Rootsis asutati esimesed rahwaülikoolid a. 1868 ajalehetoimetaja A. Schulmann'i algatusel. Nüüd on neid Rootsis ligi wiiskümmend.

Samal ajal, kui Rootsis esimesed rahwaülikoolid asutati, hakati ka Soomes rahwaülikoolile pinda walmistama. Esimest korda kõneldi Soomes rahwaülikoolist a. 1868. See oli ainult säde, millest hiljemini leek sündis. Esimene rahwaülikool asutati Soomes alles aastal 1889. Pikkamisi kuid kindlalt tuli Soome rahwas arusaamisele, et ilma rahwaülikoolita on nende nooresoo kaswatus ja arenemine puudulik ja et väikese riigi paremaks sõjariistaks wägewa idapoolse naabri wastu on arenenud ja iseteadlik rahwas. Praegu on Soomes 28 soomekeelist ja 11 rootsikeelist rahwaülikooli.

Kõikides nimetud maades on rahwaülikool saanud vajadusliseks, nagu on vajaduslised algkoolid. Ka meie peame nii kaugele jõudma. Armastus meie isamaa, rahwa ja laste vastu kohustab meid. Oleme hiljuti wabanenud wõõra wõimu alt, kuid wabaks wõib jääda ainult arenenud rahwas, arenenud isik. Meie ei luba endid enam kellegi poolt ikkesse rakedada. Meie tahame saada samuti uhkeks ja elujõuliseks, nagu meie eelpool nimetatud maabrid. —

Kuidas töötawad rahwaülikoolid naabermaades.

Kõik rahwaülikoolid naabermaades on täiesti eraalgatusel ellu kutsutud. Neid on asutanud niisasti üksikud isikud täiesti omal kulul, kui ka sellekohased seltsid. Walitsuselt on abi saadud, kuid ikkagi piiratud määral. Seltskond on rahwaülikoolide asutamist ja ülalpidamist alati soojalt toetanud.

Koolide õppekawad on peajontes ühesugused: esikohal praktilised, elulised ained; kaswatusline külg on igas rahwaülikoolis üks tähtsamatest olnud. Üksikasjades lähewad aga rahwaülikooli õppekawad lahku. Ka wõiwad kawad olude kohaselt iga aasta muutuda. Koolis walitseb isamaaline ja rahwusline waim; kaswatusline külg põhjeneb kristlikul alusel. Õppeainetest on kodulugu, laulmine, kodanikuteadus ja matemaatika esikohal. Õppeaeg kestab 5 — 6 talwekuud. Päewane tööaeg ulatab mõnes koolis kuni 9 tunnini; käsitöötunnid wahelduwad ainetundidega.

Koolis töötab juhataja 2—5 õpetajaga. Õpetajate ja õpilaste wahel walitseb kodune, perekondlik wahekord. Juhataja ja õpetajad wõtawad kooli hommiku- ja õhtupalwetest ja üldisest koolielust osa terve perekonnaga.

Huwitaw on seda allakriipsutada, et põhjamaade rahwaülikoolidel pole õpilasist kunagi puudu olnud.

Daanis on 1844 a. alates õpilaste arv alatasa kaswanud. 1910 — 11 a. oli Daani rahwaülikoolides 4964 mees- ja 3293 naisõpilast, kokku—8257 õpilast. Muidu on see arv keskmiselt iga aasta 7000 — 8000. Üldse on 1844 — 1915 a. Daani rahwaülikoolides õppinud 257.531 inimest. Kõige rohkem on olnud õpilasi 18—25 a. wanaduses. Ka üle 25 a. wanaduses on palju õpilasi.

Soomes on õpilaste arv 1892 a., mil awati esimesed rahwaülikoolid, järjekindlalt tõusnud. 1912 a. oli 28 rahwaülikoolis kokku 1571 õpilast, 556 m. õp. ja 105 naisõpilast.

Tundide arv Soome rahwaülikoolides on õige suur, ulatab nädalas 40 — 49. Iseäranis suur on käsitöötundide arv, 10 — 20 nädalas. Teistest ainetest on esikohal ajalugu, laulmine, emakeel ja kodanikuteadus. Suur nädalatundide arv ei tee aga tööd sugugi raskeks, sest töökawa on nii seatud, et teoreetilised ained wahelduwad praktiliste ainetega.

Kuidas daanlased rahwaülikoolis toimiwad, sellest jutustas Daani Roskilde rahwaülikooli juhataja Thomas Bretsdorff kirjutuses. „Päew rahwaülikoolis“ muu seas järgmist:

„Kui on pestud ja korter puhastud, kogunetakse söögisaali hommikueinele. Sellele järgneb hommikupalwe, millest koolijuhataja ühes perega osa wõtab. Hommikupalwe kohta öeldakse sügisel õpetuse algusel: kõik õpilased, kes tahawad hommikupalwest osa wõtta, wõiwad seda teha oma äranägemise järele, kuid see on täitsa wabatahtlik asi. Alguses mõned jääwadki tulemata, aga pärastpoole ei taha nad kuidagi sellest juhusest ära jääda. Kui siiski mõnikord on teiste seas keegi, kes harwa ehk kunagi hommikupalwele ei tule, ei teda sellepärast halwemaks peeta. Nimetud wabatahtlikust osawõtust olenebki, et palwelaul rahwaülikoolis tuleb otsekui hingest ja kõlab rõõmsamalt kui teistes koolides.

Kümme minutit kestvale palwele järgnewad õppetunnid, millest kõikidel õpilastel osa tuleb wõtta. Seda teadis juba kooli tulles iga õpilane. Rahwaülikool on ainult niisugustele noortele määratud, kellel enestel on tahtmist sinna tulemiseks ja kes nõus on wabatahtlikult seal walitsewa korrale alistuma. Sellest olenebki nähtus, et õpilased rahwaülikoolis on eriti tähelepanelikud ja wastuwõtlikud. Juba esimestel päewadel tekib õpilaste ja õpetajate wahel waba ja kodune wahekord.

Rõõmsa meelega wiibib õpetaja õppesaalis, iseäranis meeldiw on esimene õppetund. Kõnetooli kohal seinal on kunstiteos — sagedasti maa kõige suurema kunstniku kingitud. Nõnda saab kunstnik noortega kokku puutuda, sest teos on õpilastel iga-päew silmade ees ja õppeaineid käsitades wõidakse ta peale erilist tähelepanu juhtida. Rõõmustakse kauni teose üle ja istudes lauldakse enne loengut. Kõnetoolis seistes laulab õpetaja ees ja peaaegu kõik õpilased ühinewad temaga täiest rinnast. Rõõmsa ja wõimsa laulu mõjul tärkab ühistunne, noor süda awaneb ja saab wastuwõtlikuks warsti algawale loengule. Laul on walgus. Päike paistab igale inimesele, rohkem siiski sellele, kes aegsamini tõuseb woodist ja kellel on rohkem toimetusi. Siiski, inimene ei saa walgust ainult taewakehadest; ka sõnad inimese suus on walgus — walgus hingele. See walgus wõib tabada meid kui wälk, awades meie waimusilmad. Kuldne on emakeelel jagatud ja saadud walgus. Selle kiired walgustawad meie elu nõnda, et meie hakkame elust aru saama. Meie soowime kindlaste, et see kuldne walgus alati juhiks meie rahwast.

Laul on lõppenud, loeng algab. Õpetaja koneleb wabalt ja lihtsalt, nagu inimestele, kes tema head tuttawad. Aineks on tükike üldist ajalugu. Ajalugu on rahwaülikoolis tähtsam õppeaine. Nõnda kuidagi käsitatakse ajalugu rahwaülikoolis, sünnib see

harvasti mujal. Kooli ajast mäletatakse seda ainult lihtsa õppeainena. Ajalooramat oli samasugune harilik kooliraamat, nagu teisedki kooliraamatud. See heideti kõrwale ühes teistega. Kui kuulatakse ajalooengut rahwaülikoolis, siis ilmeneb otsekui hämarusest ajaloo kohta uus arusaamine. Ajalugu ei olegi enam kuiw sündmuste harutamine — see on midagi elawat, sooja ja woolawat. Ammu möödunud ajad moodustawad praegu edasiruttawa ajaga katkemata aheliku ja meie tunneme endid selles ahelikus lülina. Loengul tundub, nagu liiguksid alla wet wõimsa jõe woolus. See tuleb eemalolewatest kaugustest, kohisedes läbi praeguseaja edasi — tundmata tulewikku. Loengul selgib, et lugemata sugupõlwed ei ole üksteisest lahtirebitud osad, mis juhusliselt sattunud aja woolusse. Ei, meespõlwele järgneb teine ja need kõik moodustawad ühe ühise kogususe, milles haudawajunud sugukonnad jätkuvalt elawad rahwa hinge lainetes, mis weerewad läbi aegade. Ajaloo tunnil hakkab noor kuulaja mõistma, mida Grundtwig mõtles, rääkides „rahwa hingest“, mis ühendab kõik meespõlwed elawaks terwikuks ja mis käseb meid palawalt tunda endid nende kaaswõitlejatena, kes elasid enne meid ja kelle mälestus ulatab põlwest põlwe.

Rahwaülikooli ajalooõpetaja ei wõi olla harilik ainete õpetaja. Keegi suur ajaloo mees on ütelnud: „Ainult see, keda on wapustanud rahwahinge surmatusk ja kes mõistab rahwa wõimast tungi elamiseks ja arenemiseks, ainult see suudab rahwahinge ajalugu tõeliselt tõlgitseda. Igaüks, kellel tuleb wiia teisi ajaloo woolu jälgima, peab mingisugusel määral seda tuska tunnud olema; temas peab olema säde rahwa hinge püüete tulest. Muidu ei wõi ajalugu teda ennast wallata ega tulla elawaks kuulajatele ja — teades wõi teadmata — muutuda selleks toiduks, mida kuulaja kaswamiseks tarwitseb. Kui ajalooga

tutwunedes ja sellesse süwenedes meie ei aima elu list ühendust eneste ja inimkonna wahel, siis on ajaloo õpetus tähtsusetu. Iseäranis siis, kui on küsimus omast rahwast, peab ajalugu olema otsekui kokkuwõte kõigest sellest, mille eest „isad on wõidelnud ja emad nutnud“, nii et kõik tundub neilt saadud pärandusena, samuti loomulikult kui asi, mille olemasolu meie ei saa salata.

Loeng on lõppenud. Jälle kõlab laul. Lauulu sõnad nagu tihendawad ja painawad südamesse selle, mida loengu ajal hämaralt tunti: möödunud aegade elu jätkub katkemata praeguse ajani — ajal, mil hauda kaewatakse, kiigub häll ja elu tasandab surma jäljed . . .

Mõned õpilastest jääwad peale loengut waikselt istuma kohtadele, teised rühmituwad tegema kirjalikke märkusi wihikusse. Õpetaja soow on, et ettelugemise ajal ei kirjutataks. See ei ole ka wõimalik, sest enamates koolides puuduwad loengusaa lis lauad. Ettelugemistundide siht ongi, et neil tundidel loetaks ja kuulataks nõndawiisi, et õpetaja ja õpilase wahel sünniks hingeline ühendus, et mõlemate poolte wahel wähehaawal tõmmatakse pingule helisew keel. Niisugustel silmapilkudel, millal see keel wärisema hakkab, sünnib „elaw sõna“, millest Grundtwig mõnda korda on kõnelenud. Loengu ajal kirjutades kuulaja muutuks suurest kogususest wäljaspool olejaks arweldajaks. Anname mõtiskelule oma aja. Harilikul kooliõpetusel on wiimati nimetatul enamasti peaosa. Aga noorsugu peab saawutama niisuguseid hingelisi kogemusi, mis ainuüksi wõib tõestada neile, et hingeilm on tõelikkuse maailm. Ainult nõnda päästetakse inimene ühest hirmsast asjast: hinge olemise keeldumisest, hallist materialismist, ainelisusest.

Aga kell heliseb jälle. Algab wõimlemise tund. Paari minuti jooksul riietutakse wõimlemise riietesse

ja warsi kõlawad komandosõnad wõimlemisesaalist. Hubane on näha, kuidas uus õpilaskond peatselt sulab sellesse ühistõesse. Õpilaste kodupaigas tegutsewad wõimlemise ühingud, millede liikmetena olles suurem osa õpilastest wõimlemisega sedawõrd tutwunenud on, et juba iseseiswalt wõimlemist arwustada wõiwad. Paljud õpilastest soowiwad õpetajalt wõimlemises ülemääraseid tunde, tahtes kõigekülgsest areneda, et kojuminnes wõimlemise ühingule uusi aateid wiia. Wõimlemise huwi ei puudu õpilastel kunagi. Wõimlemise tund on wajadusline ja huwitaw, nagu teisedki õppetunnid. On tähelepandaw, et õpilane, kes wõimlemisesaalis wirk, ka parem kuulaja loengusaalis on.

Nüüd on jälle lühikene wahetund. Kogunetakse suurde saali küselemiste ja läbirääkimiste tunnile. Õpetaja on õpilastele nende tundide otstarbet selgitanud. Wõib olla, et ta isegi oli nooruses rahwaülikoolis. Ta oli sinna läinud, et paljudele küsimustele wastust saada. Nüüd tuleb temal wastata samade, ka paljude uute küsimiste peale. Läbirääkimiste alustamiseks loeb õpetaja nooresoolehest kellegi noore kirjutuse, mis lehe weergudel waielusi tekitanud ja mida õpilased isegi lugenud. Oletame, et kõneall on noorte wabaaja möödasaatmine. Õpilased jutustawad meeleldi kodupaiga nähtusi. Läbirääkimised muutuwad elawaks ja meelikütkestawaiks. Parajal silmapilgul katkestab õpetaja tähtsuseta kõrwalised küsimused ja juhib läbirääkimise tõsisemale alale, käsitades üldiselt kombelise kui ka kristliku inimese elu. Kes neil tundidel rohkem õpetab, kas rahwaülikooli õpetaja wõi tema õpilased, on raske üelda. Kindel aga on, et mõlemad pooled wõiwad saada rikkaliku tunni. Kui üks õpilastest küsib, ootawad teised põnewusega, mis wastuse ta saab. Sage-dasti wõimaldab küsimine õpetajale ütelda seda, mis temal loengu ajal südame peal seisis, kuid ütlemata

pidi jääma, sest wõis hädaoht waritseda, et satud sõnadega painama ust, mida wõidakse awada ainult seestpoolt. Wõib olla, et õpetaja oletused olid ilmaaegsed, wõib olla suurel määral siiski õigustud. Ükskõik, need on siiski olemas. Aga nüüd, läbirääkimiste tunnil, nüüd kui noor ise küsib, samal ajal kui tema seltsilised kuulawad, nüüd on tulnud õige aeg. Ja siis wõidakse elada silmapilkusid, millal küsimusi ja wastuseid antakse mõlemilt poolt, sulades ühiseks unustamatuks kokkukõlastuseks, mis hoidub hinges weel siiski, kui mitmed tähtsad õpetused juba unustud. Niisugustel tundidel õpilane alles mõistab neid mõistatusi, mille mõistmiseks tema, teades ehk teadmata, rahwaülikooli on tulnud. Ta ei tulnud sinna selle jaoks, et õppida tarkust eriainetes. Temas liikus hämar püüe õppida arusaama inimese elust, et seega mõista oma elu. Ja õpetaja—temast möödub hädaoht muutuda automaadiks, hädaoht korrata alaliselt seda, mida omal ajal ise harrastas. Ajawool, alati edasi tungiw, aina wahelduw, uhub teda, tõmbab kaasa. Selles ajawoolus edustab iga nooresooparw uusi laineid, mis woogawad tulewiku randade poole.

Weel pakuwad läbirääkimiste tunnid juhuse seletada mõningaid küsimusi, mis loengud on äratanud noorte meeles. Juhtumisel, kui läbirääkimistel saadud wastused ei olnud küllalt arusaadawad wõi tundus asi eriti isikliselt, et seda käsitada loengu saalis, siis wõidi minna õhtul õpetaja juurde korterisse. Ja siis oldi üks silmapilk wanema ja lapse wahekorras. Niisugused silmapilgud üksikutega, samuti läbirääkimiste tunnid on tingimatuks abiks õpetajale, et loengutel esineda õpilaste tarwe ja arenemispinna kohaselt. Sest rahwaülikooli õpetajad tahawad ükskõik mis hinnaga tulla täielisse ühendusse õpilastega. Nad tahawad niipalju kui wõimalik elada ja kaswada ühiselt nendega, et anda seda,

mida noored kaebawad. Sellepärast tundubki rahwa-
ülikoolis elu koduselt. Õpilased elawad alaliselt koo-
lis üsisperena. Koolijuhataja ja tema naine on selle
pere isa ja ema. Koduselt tundub, kui juhataja oma
perega, suurem osa õpetajaid ja kogu õpilaskond
kogunewad lõunalaua ääre. Loetakse lühike söögi
palwe. Pereisa, pereema, õpetajad ja mõned õpila-
sed jagawad lauasolijatele rooga. Tekib rõõmus ja
sujuw jutuajamin. Wahetewahel annab pereema
lõunalaua korraldamise kohta asjalikke õpetusi,
pereisa õiendab sõbralikult puudulikke lauakombeid,
kus juures kedagi üksikult ei nimetata, waid tehtakse
märkusi üldiselt, jutustakse üksikuid omapäraseid
asjaolusid üldsuse alalt, ehk kui hommikune post on
toonud maailmast teateid mingisugusest erilisest juh-
tumisest, awaldab juhataja selle kohta oma arwamist.
Mõnedes rahwaülikoolides selgitatakse õpilastele lühi-
dalt igapäew lõunasöögil tähtsamaid juhtumisi kodu-
ja wäljamaalt. Nõnda moodustub söögi aeg mõnu-
saks ja sõbraliseks kooswiibimiseks, mis tuletab
meelde, et ollakse kodus, mitte aga mingisuges riik-
lises õpeasutuses, kus kõik peab sündima määrus-
tiku kohaselt. Peale sööki kogunewad õpilased luge-
misetuppa ajalehti ja ajakirju lugema. Ajalehtede
hulgas leitakse oma kodupaiga ja ka kõikide era-
kondade häälkandjad, mille lugemine õpilastele
ühiskondliku poliitilise elu mõistet aitab selgitada.

Päewane waheaeg kestab kõigist paar tundi.
Siis algab jälle töö: rehkendatakse, joonistatakse ja
kirjutatakse. Wiimasele pühendatakse eriti suurt
tähelepanu. Nõutakse, et emakeelt peab oskama
kirjutada lihtsalt ja loomulikult.

Üldiselt wahelduwad loengud ja läbirääkimised
eriainetes: ühiskonnaõpetuses, looduseteaduses, ter-
wishoiuõpetuses, põllumajapidamise alal jne. Õpila-
sed on töös wahetpidamata terve päewa. Ka wabad
õhtutunnid saawad ärakasutud. Neil tundidel wõib

söögisaaali pikkade laudade ääres leida palju usinaid töötajaid. Tehakse ühiselt mälestuse vihikusse märkusi, joonistatakse, rehkendatakse. Suurem osa loeb lõuna waheajal raamatukogust wõetud raamatuid. Sagedasti ilmub ka õpetaja neil tundidel õpilaste keskele korra järele walwama ja küsijatele juhatust andma. Teisest toast kuulub ergas jutukõmin. Seal harutatakse karja- hobuse- ja seakaswatuse asju, räägitakse karskuse küsimusest ja päewa poliitilistest juhtumistest. Daanlased on wäike rahwas, sellest hoolimata räägitakse igas maanurgas oma murrakut ja waadeldakse asju isesuguselt seisukohalt. Eripaikadelt tulnud õpilastele tundub esiti uus kirju seltskond wõõrastavalt, aga sattudes kõnelusesse teistega, tundub peatselt, kuidas kõik on ühise rahwa liikmed, ühiste ülesannetega, kõigil on ühine kallis isamaa. Mõistetakse warsti, et isamaa ei ole ainult paljas nimi. Arg ja kartlik metsanurgast tulnud õpilane, kes kodus olles ehk teenis ainult iseennast, tunneb end selle isamaa pojana. Tema sünnib uuesti, saades wäärtuliseks ühiskonna liikmeks. Aga nüüd katkeb jutu kõmin, elektri walgus kustub silmapilguks. Kell on 1/211. Warsti peale seda uinub kogu asutus.

Kui endine õpilane meele tuletab niisugust koolipäewa ja terwe rea niisuguseid päiwi, siis tundub, et harwa on ta elus nõnda wõimsalt elanud, kui seekord. Ta mäletab, et rahwaülikooli elaw sõna oli õpetanud teda inimese olemasolemise otstarwet mõistma“.

Rahwaülikool Eestis.

Meil Eestis tuntakse rahwaülikooli nimetuse all linnas tegutsewaid rahwaülikoole. Haridusministeeriumi Wälis hariduse osakonna aruande järele tegutseb neid üle kümne kogu riigis. Nendel ülikoolide

aga ei ole midagi ühist põhjamaa rahwaülikoolide iseloomuga. Need on õigemini süstematiseeritud üldhariduslised loengud, mis kuulajate silmaringi otsekoheste teadusliste ainete käsitamisel püüawad laiendada, kuid kaswatusline külg puudub neil täiesti.

Peab tähendama, et ülalnimetud rahwaülikoolides ei leidu õpilasi ehk kuulajaid, kellest tegelikke põllumehi wõrsuks. Ka ei olegi linnades asuwate rahwaülikoolide õppekawas õpilaste elukutset silmas peetud, waid nende sihiks on üldhariduslise tasapinna tõstmine.

Rohkem aga kui linnas, on rahwaülikool wadusline maal. Maalelaw, põlduhariw rahwas on riigi algjõud. Kui põllumehe käsi halwasti käib, kiratseb elu terwes riigis. Wiimastel aastakümnetel on igas riigis põlduhariwa rahwa elujärje tõstmine erilise tähelepanu alla wõetud ja iseäranis põllumajanduslistes Ungari ja Daani riikides. Neis riikides on tõekspidamiseks saanud, et rahwa majandusline seisukord paraneb põllumehe waimlise tasapinna tõstmisega. Daanimaa ei ole suur ega looduslikkude warade poolest rikas, kuid Daani põllumajandust käiwad maailma rahwad waatamas ja imetlemas. Ameerika kuulus kaswatuseteadlane professor Booker Waschington lausus peale Daanimaa reisu kõigest sellest, mida Daanis näinud ja kuulnud: „Pea tunnistama, et Daani on Euroopa, wõib olla kogu maailma, õnnelikum rahwas“.

Ka meie oleme põllumajandusline riik ja teame, et selle riigi saatus ja rahwa üldõnn oleneb põllumehest. Põllumehe arusaamine põllumajanduse tähtsusest laiemas ulatuses peab kõige enne põllumehele enesele arusaadaw olema ja tema elu ülesandeks kujunema; mida rohkem põllumajapidamises osatakse ärakasutada ümbritsewat loodust, kliimatilist, geograafilist ja üldmajanduslist seisukorda, seda mitme-

Wirumaa Rahwaülikooli peahoone (vaade pargist),

kesisemaks ja produktiivsemaks muutub põllumehe-
toodang.

Eesti rahwa edaspidise arenemise aluseks on kõikide rahwakihtide hariduslise tasapinna ühtlustamine wastawate õppeasutuste kaudu. Meil aga puudub eriti maal õppeasutus, missugune kaswataks noortsugu iseseiswalt mõtlejateks, kaineteks riigi kodanikkudeks, kes ei waja põldu harides iga küsimuse kohta nõuandjat, waid oskab oma otsekohesel tööalal ja ühiskondlises ning riiklises elus ettetulewaid nähtusi oma mõistuse abil selgitada.

Niisuguseks asutuseks oleks rahwaülikool maal.

Meie rahwaülikoolid tulewad rajada kaswatuslisele alusele ja peawad Grundtwig'i põhimõtteil elawa sõna kooliks olema.

Meie rahwaülikool kujunegu omapäraselt, meie olude kohaselt.

Hoolsa tähelepanu alla tuleb wõtta rahwaülikoolide õppekawa. Seda ei määra Haridusministeerium, samuti ei saa üksikute isikute arwamised õppekawa kokkusäädmisel mõõduandwad olla. Rahwaülikoolil ei wõigi täpset õppekawa olla. Kaswataja ideaal on kaswandiku tublidus. Missuguste teede ja abinõude kaudu seda tuleb teostada, ei tohi kaswatajale määrustega ettekirjutada. Oskamata kaswataja, tuhat tarka õpetust, igapäewased noomitused ja muud karistused ei suuda sagedasti kaswandikule tubliduse mõistet arusaadawaks ja armsaks teha. Osaw kaswataja koondab oma õpetuse lausesse: saa tubliks inimeseks.

Rahwaülikooli õppekawa käsitades tuleb arwesse wõtta keda õpetatakse, kes õpetawad ja mida õpetusega tahetakse saawutada. Kui tahetakse jääda püsima kultuurarahwaste peresse iseseiswale rahwana, tuleb kindlustada ja uuendada neid kandetugesid, mis meid senini Lääne mere rannikul wõimaldanud püsima jääda.

Inimsoo katkemata arenemine nõuab traditsioonidel põhjendatelt, suurtelt, juba kaua aega riiklist elu elanud rahvastelt ajalist jõupingutust arenemise jätkamiseks. Jõupingutust nõuab elu väiksel rahvalt kahewõrra.

Et tublid olla põlwest põlweni, waba rahwana elama jääda, ühiselt teiste rahwastega töötada inimsoo üldõnne saawutamiseks — olgu meie eesmärk: tublidus, wabadusearmastus ja inimkonna terwikusse kuulumine.

Rahwaülikooli õppekawa kokkusäädmisel tuleb arwesse wõtta rahwa minewikku, tema olewikku ja tulewikku.

Õppeainete walikul tuleks eriti ettevaatlikult talitada. Ei ole tähtis, mida õpetatakse, waid kuidas õpetatakse. Leitakse eesmärgi saawutamiseks tarwilikuks, et usuõpetus igapäewase elu soolaks wajadusline on, tuleb see õppekawasse wõtta.

Ajalugu ei saa muidugi õppekawast wälja jätta. Seda ei tule aga õpetada õpperaamatutes ettenähtud järjekorras. Osawa õpetaja käsitusel on eestlaste ajalugu — hämaruses olew muinasaeg, orjuse ike, priiuse põli, köidikutest wabanemine — hädatarwilik õppeaine. Käsitada tuleb ka üldist ajalugu.

Ajaloole tuleb jätta neli tundi.

Ühiskonna ja rahwamajanduse õpetusele jääks kolm tundi. Nendele ainetele peame wäärilise koha andma. Hääleõigus riiklistel ja omawalitsuslistel walimistel teewad selle tarwilikuks. Ühenduses nende ainetega tuleb tutwuneda omawalitsuse ja ühistegewuse õpetusega. Ühistegewus omab meil tulewikus alaliselt suurenewa tähtsuse. Rahwaülikool peab ühistegewuse tegelasi kaswatama.

Rõõmustaw nähtus meie elus on raamatukogude rohkus. Kirjandus on waimline waraait. Kirjanduse mõistmiseks ja kirjanduse abil iseõppimiseks wajatakse juhatust. Juhatuseandjaks jääb rahwaülikool. Õpilasi

tuleb õpetada lugema nõnda, et lugejal lugemisest kasu oleks. Tuleb tutvustada kaswandikke Eesti kirjandusega, selle sündimise ajast alates; tuleb käsitada luulet ja luule õpetust; unustusse ei tohi jääda rahwaluule, eraldi Kalewipoeg. Ajawaimu ja õpilaste tarwet tuleb kirjanduse õpetusel silmas pidada. Kirjanduse tundidel tuleb üksikute teoste lugemisega tutvustada õpilasi inimese hinge ja elu sügawustega.

Kirjandusele jäätagu neli tundi.

Maadeteadust tuleks õpetada kaks tundi, käsitades geoloogiat, astronoomiat, oma ja naabrimaade maadeteadust.

Küsitakse, kas peab koolide õppekawas karskuseõpetus aset leidma. Kellel Eesti rahwa saatus kallid, see ei kahtle wastuse juures: kõikides Wabariigi koolides tuleb wiibimata karskuseõpetusele ruumi anda. Karskete rahwaste päralt on tulewik. Jälgides rahwa elu, leiame, et tuntaw osa elujõust, wabast ajast ja rahast raisatakse alkoholi peale. Nende ridade kirjutajal puuduwad üksikasjalised andmed alkoholi määra üleriiklise tarwitamise kohta, kuid et see määr igatahes üllatawalt suur on, on kindel. See nähtus sunnib tõsiselt järelemõtlemata. Wanasõna ütleb — raha ajab rattad käima ja raha murrab rauda. Tarwitades raha wiinajoomiseks, ei saa rattaid käima panna ega rauda murda. Kehwale majapidajale mõjub juba ühe liitri piirituse ostmine halwawalt. Rahwaülikool peab kaswatama karskuse aate eest wõitlejaid.

Karskuse õpetusele tuleb Rahwaülikoolis tarwiline arw tunde jätta.

Paratamata wadjaduseks on kõigil kodanikkudel ametiasutustega kokkupuutumine. Asjatoimetused kohtutes ja mitmesugustes teistes ametiasutustes nõuawad asjatoimetajalt teatud wilumust. Suur adwokaatide arw tõendab, et meil seda wilumust ei ole. Rahwaülikool wõib siin paljugi ärateha.

Asjatoimetuse ja kirjawahetuse harjutustele jäetagu rahwaülikoolis kolm tundi.

Agronoomiat ühes looduseteadusega tuleb õpetada kuus tundi ja raamatupidamist kaks tundi. Raamatupidamist tuleb õpetada mees- ja naisõpilastele eraldi. Esimesed käsitaks wälist, wiimased sisemist majapidamist. Naisõpilaste raamatupidamisega ühenduses tuleb õpetada ka tegelikku majapidamist.

Maitsekalt riietatud inimene meeldib. Lihtsamgi asi, olgu wõi tööriist, kui see hästi tehtud, suurendab ilutunnet. Käsitöötunnid rahwaülikoolis peawad peale oskuseõpetuse ka iluduse mõistet arendama. Praktilisi käsitöötunde peab olema kaksteistkümmend ja teoreetilisi üks ehk kaks.

Lauluga peame oma rõõmusid ilmutama. Laul kannab meid üles kõrgustele.

Laulmisele ja teoreetilisele lauluõpetusele jäetagu kolm tundi.

Eestlase esinemises ei ole painduwust ja wõlulust. Wõimlemise tundide ülesanne olgu selle saawutamise. Wõimlemisele ühes tähelepanu ja waatluseõpetusega tuleb pühendada kolm tundi.

Harjutused ettekannetes, kõnedepidamises, ilulugemises, koosolekute pidamises, näitemänguharjutustes, samuti ettelugemised ja oma ajakirja toimetamine loowad õpilaste elusse waheldusrikkust ja on kogemuseks edespidises elus.

Nimetud harjutustele tuleb jätta kolm tundi.

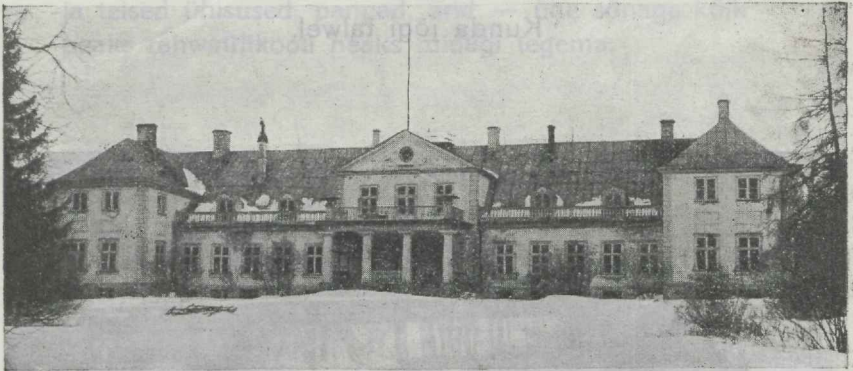
Õpetus rahwaülikoolis kestab pisut üle wiie kuu. Küsitakse, kas jõutakse selle aja jooksul kõik eelpool nimetatud ja weel muid aineid õpetada. Wastama peab: kahtlemata. Nädalatundide rohke arw ja wiis kuud hoolast tööd wõimaldawad istutada

noorde inimhinge palju ilusaid taimi ja suudawad äratada tahtmise käsawatada nendest taimedest suured tugewad ja wõrsuwad puud.

Wirumaa rahwaülikool.

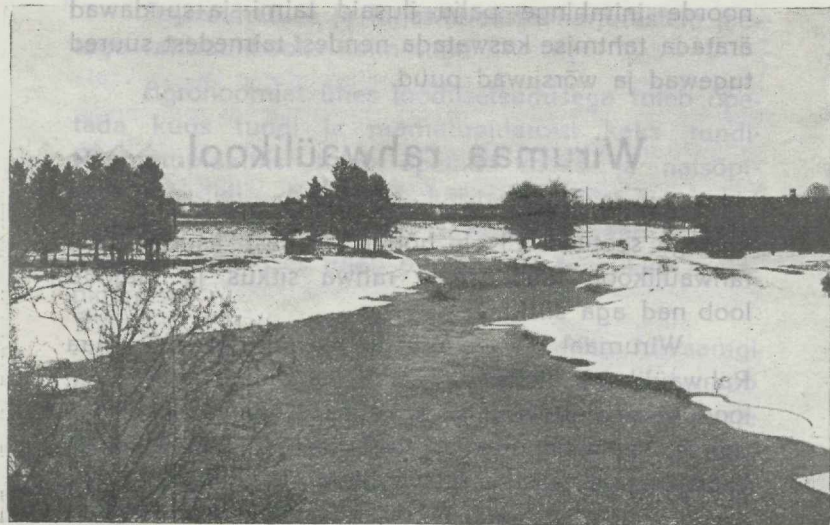
Iga uue kawatsuse teostamine on teatud raskustega seotud. Ei ole hõlbus sarnast asutust, kui rahwaülikool, luua. Meie rahwa sitkus ja elujõud loob nad aga siiski.

Wirumaal on see praegu teostamisel. Wirumaa Rahwaülikooli Selts kawatseb juba 1924 a. sügisel, looduse poolest kaunis asukohas, Kunda jõe kaldal, pargist ja wiljapuuaiast ümbritsetud endise mõisa herrastemajas awada rahwaülikooli.

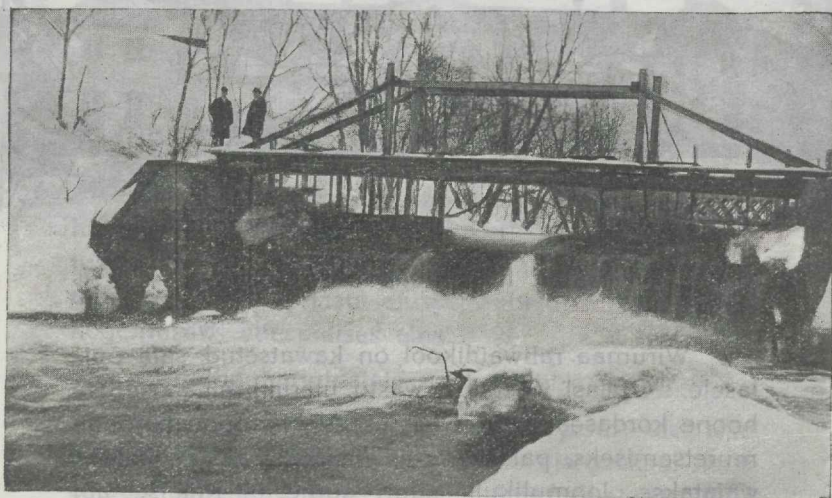

Wirumaa Rahwaülikooli peahoone.

Wirumaa rahwaülikool on kawatsetud saja õpilasele. Õpilasi wõetakse wastu üleriikliselt. Asutuse hoone kordaseadmiseks, sisseseade ja õppeabinõude muretsemiseks, palkadeks ja teisteks aastakuludeks wajatakse loomulikult suuri sume. Riiklise abi peale ei wõi Rahwaülikooli Selts lootma jääda, sest riigi sissetulekuid kasutatakse otsekoheste riikliste

Kunda jõgi talwel.

Weski tamm Kunda jõel.

ülesannete teostamiseks. Kui Rahwaülikooli Seltsil korda läheb riiklist toetust saada, on see rõõmustaw, kuid nõuda neid summe ei wõi.

Rahwaülikoolid peawad olema rahwa südame-
lapsed, keda rahwas ise otsekoheselt omal kulul
ülewal peab. On ju igas inimeses tung head teha.
Teistes maades on rahwaülikool see asutus, mis
kogu rahwa poolehoiu wõitnud ja millele kõikide
poolt hea meelega kaasa aidatakse, põhimõttega —
heategu leiab hea paiga. Lahke käega ja palumata
annetakse üksikute isikute ja asutuste poolt rahwaüli-
koolide ülewalpidamiseks suuri summe.

Wirumaa Rahwaülikooli Selts loodab ja usub,
et ta ühe rahwaülikooli asutamiseks ja ülewalpida-
miseks rahwa poolt kindlasti wastawat toetust leiab.
Üksikud isikud, omawalitsuseasutused, ühistegelised
ja teised ühisused, pangad, ärid — ühe sõnaga kõik
peaks rahwaülikooli heaks midagi tegema.

Wirumaa Rahwaülikooli Seltsi põhikiri.

§ 1.

Wirumaa Rahwaülikooli Seltsi eesmärk on maal asuwa rahwa vajaduseks rahwaülikooli asutamine ja selle ülevalpidamine.

§ 2.

Oma otsekohe ülesande kõrval võib selts asutada raamatukogusid, lugemislaude, korraldada mitmesuguseid üld- ja kutsehariduslisi kursusi, loenguid, õpereiise ja pidusid ning hoolitseda koduse kasvatuse ja noorsoo organiseerimise eest.

§ 3.

Seltsil on õigus omandada ja wõõrandada liikuwat kui ka liikumata warandust, pärida testamendi järgi, astuda seaduse poolt lubatud lepinguisse ja talitada üldse juriidilise isiku õigustega.

§ 4.

Seltsi liikmeiks wõiwad olla kõik walitsuslised, omawalitsuslised asutused, seltskondlikud organisatsioonid ja üksikud isikud, kellel seaduse järgi on õigus seltside liikmeks olla ja vähemalt 20 aastat wanad.

§ 5.

Selts saab sissetulekuid liikmemaksudest, õppemaksust, walitsusliste ja seltskondliste asutuste abirahadest, annetustest, pärandustest, loengutest, pidu-õhtutest, loteriidest, korjandustest, kirjastusest, seltsi liikumata warandustest ja kapitaalidest ning ettenägemata allikatest.

§ 6.

Seltsi liikmeid wõtab wastu seltsi juhatus ühe seltsi liikme ettepanekul.

§ 7.

Liikmemaksu iga kalendriaasta kohta määrab kindlaks seltsi peakoosolek. Omawalitsuste asutuste ja ühisuste liikmemaksu alammääraks on kümnekordne isiku liikmemaks, mis annab neile õiguse ühe esitaja kaudu seltsi tegewusest osa wõtta; liikmemaksu suurendamine iga järgmise kümnekordse

isiku liikmemaksu võrra võimaldab ühe uue esitaja saatmist, kuid ühe asutuse või seltsi esitajate ülemmäär ei või üle viie isiku tõusta.

§ 8.

Liikmed, kes liikmemaksu aasta jooksul ära ei ole tasunud; arwatakse seltsist lahkunuiks, peale selle on seltsi liikmeil õigus wabatahtlikult igal ajal seltsist lahkuda, kui nad sellest juhatusetele teada on annud. Peakosolek võib neid liikmeid seltsist wälja heita, kes seltsi huwide wastu töötawad.

9.

Auliikmeks walib peakosolek juhatusete ettepanekul isikuid, kes seltsi eesmärkide kättesaamiseks iseäranis kaasa on aidanud. Auliikmeil on kõik liikmete õigused, liikmemaksust on nad wabad.

T ä h e n d u s : Üksikud isikud, kes seltsi eluaegseiks liikmeiks soowivad saada, peawad korraga mitte wähem, kui 20-kordse liikmemaksu maksma.

§ 10.

Seltsi asju ajawad peakosolek, juhatus ja rewisjonikomisjon.

§ 11.

Peakosolek kutsutakse juhatusete poolt wähemalt üks kord aastas kokku. Kokkukutsumine sünnib kuulutamise teel wähemalt ühes ajalehes või nimeliste kutsete läbi. Erakorralise peakosoleku kokkukutsumist wõiwad nõuda rewisjonikomisjon ehk üks kümnendik liikmete üldisest arwust.

§ 12.

Peakosolek seab üles üldised juhtmõtted seltsi tegevuse kohta. Tema kinnitab Rahwaülikooli Seltsi määrustikud ja juhatuskirjad seltsi juhatusete, kui ka üksikute toimkondade ja asutuste sisemise korralduse kohta; otsustab liikumata waranduse omandamise ja wõõrandamise küsimusi, waatab läbi ja kinnitab juhatusete poolt ettepanud eelarwed ja aruanded, walib juhatusete, rewisjonikomisjoni ja toimkondade liikmed, heidab liikmeid seltsist wälja, wõtab juhatusete liikmeid wastutusele, otsustab põhikirja muutmise ja seltsi lõpetamise küsimusi.

§ 13.

Peakosolek loetakse otsuswõimuliseks, kui wähemalt $\frac{1}{5}$ liikmeist ilmunud on. Kui tarwilisel arwul liikmeid kokku ei tule, peetakse teistkordne peakosolek ära mitte warem, kui ühe nädala pärast, missugune koosolek on otsuswõimuline ilmunud liikmete arwu peale waatamata.

§ 14.

Otsused tehakse peakoosolekul koosolewate liikmete liht häälteenamusega, mahaarwatud küsimustes, mis põhikirja muutmisesse, seltsi lõpetamisesse, waranduse omandamisesse ja wõõrandamisesse ning liikmete seltsist välja heitmisesse puutuwad, millede otsustamiseks vähemalt $\frac{2}{3}$ koosolejate liikmete poolt hääli tarwis on.

§ 15.

Seltsi juhatuses ülesandeks on peakoosoleku otsuste täitmine, eelarwe ja aruannete kokkuseadmine, seltsi waranduste walitsemine, jookswate asjade ajamine ja kõigi nende ülesannete täitmine, mis peakoosoleku poolt kinnitatud määrustikud ja juhatuskirjad juhatuses peale panewad.

§ 16.

Juhatus seisab koos kuuest peakoosoleku poolt walitust liikmest, kes omawahelisel kokkuleppel ametid ära jaotawad, walides esimehe, kirjatoimetaja, laekahoidja ja nende abid.

§ 17.

Juhatus walitakse kolme aasta peale. Tema koosseisust langewad välja iga aasta kaks liiget, esimestel kahel aastal liisu läbi, pärast aga wanaduse järgi. Wäljalangenuid liikmeid on wõimalik uuesti walida.

§ 18.

Juhatuses koosolek on otsuswõimuline kolme liikme juuresolekul. Otsused tehakse ilmunud liikmete liht häälteenamusega. Juhatuses asukohaks on Rakwere linn.

§ 19.

Seltsi tegewust ja asjaajamist rewideerib peakoosoleku poolt ühe aasta peale walitud vähemalt 3 liikmeline rewisjonikomisjon.

§ 20.

Seltsi likwideerimise puhul walitakse peakoosoleku poolt iseäraline likwideerimiskomisjon, kes kõik eeltööd likwideerimiseks korraldab ja peakoosoleku otsuse kohaselt likwideerimist toimetab.

2.-

2-MA.291

EESTI RAHVUSRAAMATUKOGU

1 0100 00592929 0